tmmob
şehir planlama
mimar ve mühendisleri
odası

HABER BÜLTENİ

25
10.7.1979

MÜHENDİS VE MİMARLARIN EKONOMİK - DEMOKRATİK HAKLARININ ALINMASI, SORUNLARI VE SORUNLARININ ÇÖZÜMÜ YOLUNDA SÜRDÜRECEKLERİ MÜCADELE.

Konuya ilişkin olarak; yıllardır ülkenin ve emekçi halkın çıkarları doğrultusunda bir mücadeleyi yılmadan ve giderek güçlenen bir biçimde sürdüren Türkiye Mühendis ve Mimarlarının tek yasal ve yetkili örgütü olan TMMOB ve birliğe bağlı 18 oda yöneticisi geçtiğimiz ay bir dizi (16 Haziran, 27 Haziran ve 30 Haziran) basın açıklaması toplantısı yapmıştır.

İlk basın toplantısında TMMOB ve 18 oda görüşlerini açıklayan TMMOB Başkanı Teoman Öztürk: «Yıllardır emekçi halkın çıkarları doğrultusunda bir mücadeleyi yılmadan sürdüren mühendis ve mimarlar için, son ekonomik tedbirlerle (!), yaşama olanağı tüm emekçi kesimler için olduğu gibi, ortadan kaldırılmıştır. Güncel ekonomik - demokratik haklarımızın elde edilmesi yolunda bundan sonra ilk adımımız; insanca yaşayabilmek ve bu yolda mücadelemizi sürdürebilmek için, en küçük üretim birimlerinden başlayarak, haklarımızı elde edinceye dek, örgütlü kitlesel direnme gücümüzü en etkin bir biçimde kullanmak olacaktır. Bugünkü görüş ve isteklerimiz kamu oyuna duyuru ilgililere bir uyarı, emekçi kitlelere ve örgütlerine ve üyelerimize bir çağrı niteliğindedir» dedi.

Bir yandan birbirini izleyen devalüasyonların, enflasyonun, işsizliğin ve pahalılığın; öte yandan, aynı zamanda, faşist saldırıların ve kitle katliamlarının, baskıların, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü üzerindeki anti - demokratik uygulamaların kol gezdiği bugünün Türkiye'sinde; verecek hiç bir şeyi kalmayan emekçi halktan ve dolayısıyla mühendis ve mimarlardan hala «özveri» istenmesinin kabul edilebilirğinin kalmadığını tekrar vurgulamakta yarar var.

Üretimin, gelişmenin, kalkınmanın vazgeçilmez unsurlarından olan; ülkenin ve emekçi halkın çıkarları doğrultusundaki görüş ve önerileri yıllardır kulak ardı edilen mühendis ve mimarlar; elektrikten - suya, yapıdan - yola, tarımdan - ormancılığa, sanayiden - enerjiye, madencilikten - petrole, kentleşmeden - çevreye varıncaya dek, hayati gereksinimlerin her alanında, çok zor yaşam koşulları altında görev yapmaktadır.

Bu temel görüşlerden hareketle;

1. Teknik hizmetin gerekli ve yeterli bir biçimde emekçi halkımızın çıkarları doğrultusunda ve yalnızca onun hizmetine sunulabilmesi için tüm anti - demokratik uygulamaların ve baskıların giderilmesini, faşist odakların üstüne kararlı bir biçimde gidilmesini,

2. Kamu kesiminde çalışanların grevli toplu sözleşmeli sendikal haklarını elde etmelerinin önündeki engellerin kaldırılmasını,

3. Her alanda çalışanların arasındaki farklı uygulamaların kaldırılmasını,

4. Kısa sürede, mühendis - mimar - tekniker - teknisyen vb. teknik elemanlar arasında ayrıcalık yaratmayan, ön koşul olarak yalnızca yaşamak için gerekli ücretin sağlanmasını veri alan, eşit işe eşit ücretin uygulanmasını getiren bir düzenlemenin sağlanmasını,

5. Ev kirası, gıda, elektrik, su ve diğer gereksinim giderleri için resmi rakamlar 10 bin liranın üstünde belirlenirken ve gerçek durum bu resmi rakamların çok üstünde iken; mühendis ve mimarların 5-6 bin lira aylık ücretlerle çalıştırılması kabul edilemez. Bu durumun süratle giderilmesini ve ücretlerin fiili asgari gereksinim harcamalarının gözönünde bulundurulmasıyla saptanmasını,

6. Bu ücretleri, yukarıdaki görüş ve anlayışlar çerçevesinde sağlamak kaydıyla 1979 Yan Ödeme Kararnamesi ve Tazminat (Yasası değil) Kararnamesinin -geçici olduğu ve bizlerden çok ilgililerin sorunları olduğu bilinerek- düzenlenmesini ve çıkarılmasını istiyoruz.

Önümüzdeki ilk adım, en küçük üretim birimlerinden en büyüğüne varıncaya dek; tüm istemlerimizi gerçekleştirme yolunda çok yönlü ve etkin bir mücadeleyi başlatma ve haklarımızı elde edinceye dek her alanda örgütlü bir biçimde sürdürmek olacaktır.

TMMOB ve birliğe bağlı 18 odanın yöneticileri; fabrikalardan, işletmelerden, maden ocaklarından, şantiyelerden ve bürolardan gelen TMMOB İşyeri Temsilcileri ve Koordinasyon Kurulu Sekreterlerinin katıldığı TMMOB Danışma Kurulu 24/6/1979 Pazar günü Ankara'da toplanarak sorunları ve son gelişmeleri değerlendirmiş ve yukarıda belirtilen istemler doğrultusunda daha etkin bir mücadeleyi sürdürme kararı almıştır.

Bu yolda yapılacak çalışmalarda :

a. Kısa dönemde, yaşamak için gerekli asgari ücret düzeyine erişmek ve bunun sağlanması için Yan Ödemeler Kararnamesi, Tazminat Kararnamesi vb. düzenlemelerin yeterli bir biçimde bir an önce çıkarılması,

b. Orta ve uzun dönemde, diğer çalışan kitleler ve örgütleriyle birlikte çalışarak grevli - toplu sözleşmeli sendikal hakların kazanılması için, varolan birikimin zenginleştirilmesi ve örgütlülüğün artırılması,

c. Sürekli olarak baskılara ve faşist saldırılara karşı mücadelede görevlerimizi gerekli ve yeterli bir biçimde yerine getirebilmek için örgütlülüğümüzün geliştirilmesi, güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması,
esas alınacaktır.

İkinci demeçte; mimar - mühendislerin bir bölümünün; 29 Haziran 1979 Cuma günü bazı işyerlerinde sorunları, çözüm yollarını ve TMMOB nin kısa dönemli uygulama programını tartışacakları açıklanmıştı. Başlangıçta sınırlı tutulan, ilgililere bir uyarı sayılabilecek olan ve önümüzdeki günlerde yaygınlaştırılacak olan bu çalışma 29 Haziran 1979 günü başarı ile gerçekleştirilmiştir.

Zonguldak, Aydın, Bursa, Hatay, Isparta, İzmir, Kütahya, Diyarbakır, Adana, Antalya, İstanbul, Ankara, Konya, Kastamonu, Mersin, Sivas, Manisa ve Samsun olmak üzere 18 kentte yapılan bu çalışmaya 16 bakanlığa bağlı 134 işyerinde 7500'e yakın mühendis ve mimar katılmıştır.

Bundan sonrada, temel istemler doğrultusunda;

1. Temmuz 1979 içinde Türkiye düzeyinde işyeri temsilciliklerinde işyeri toplantıları, Ağustos 1979 da Bursa, Kocaeli, Edirne, Uşak, Denizli, Mersin, Antalya, Gaziantep, Van, Trabzon, Konya, Sivas ve Kayseri'de tüm üyelerimizin katılımıyla il toplantıları; Eylül 1979 içinde Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır, Zonguldak, Samsun ve Kars'ta bölgesel forumlar düzenlenecektir.

2. Bu iç çalışmanın yanı sıra, aynı zamanda, yıl sonunda «sendikal hakları» konu alan ve gerçek mevcut sendikal hakların korunup geliştirilmesi gerekse sendikal haklara sahip olmayan kamu çalışanlarının alınacağı bir «Çalışanlar Kurultayı» oluşturma yolunda diğer demokratik örgütlerle ilişki kurulacak ve girişimde bulunulacaktır.

«BELEDİYELER PLANLAMA HİZMETLERİ VAKFI»NIN TESCİL İŞLEMLERİ TAMAMLANDI.

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin 1227 esas ve 3958 karar nolu ilamı ile Vakfın kurulması 8.5.1979 gününde olumlandı. Yargıtayca onanan tescil kararı Vakıflar Genel Müdürlüğünce karar tashihi istenmediğinden 30.6.1979 tarihinde kesinleşti. Vakıflar Genel Müdürlüğünce tutulan kütüğe kaydedilmesiyle «Belediyeler Planlama Hizmetleri Vakfı» tüzel kişiliğe kavuştu. Tescil kararının önümüzdeki günlerde Resmi Gazetede yayınlanması beklenmektedir.

Vakıf kurucularının bir genel kurulda bir araya gelerek Yönetim Kurulunu belirleyecekleri güne kadar işlemleri gecikmeden yürütmek ve Genel Kurul hazırlıklarını tamamlamak amacıyla Odamız Yönetim Kurulu 7.7.1979 günlü toplantısında Levent ÜNEN, Alim Çopuroğlu, Ali ULUBAŞ, Ali Rıza GÜLERMAN ve Niyazi ATAKAN'dan oluşan Vakıf Geçici Yürütme Kurulu'nu görevlendirdi.

Vakfın kısa sürede Genel Kurul yaparak Yürütme ve çalışma organlarını belirlemesi gerekmektedir.

ŞPMMO TARAFINDAN UYGULAMAYA KONULACAK MESLEKİ DENETİMİN AMAÇ VE İLKELERİ

Odamızda Mesleki Denetim Uygulanması üzerine hazırlıklar devam ederken Yönetim Kurulu aşağıdaki ilkeleri bu çalışmalara yön vermesi amacıyla benimsemiştir :

1. Bölge planları, çevre düzeni planları, mücavir saha planları, imar planları, yol istikamet planları ve mevzii imar planlarının teknik güvenirliliğini yükseltecek ve ekonomiyi artıracak bir uygulama olacaktır.

2. 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ve (6235) 7303 sayılı TMMOB Kanunu ve 6785 sayılı İmar Kanununun ve diğer imar mevzuatının özüne uygun olarak, mekansal planlama konusunda teknik sorumlulukları denetim altına alacak ve «ehliyet» sahibi olmayan kişilerin planlama eyleminde bulunmaları önlenecektir.

3. Plan üretimi kontrol edilecek ve kamu kuruluşlarıyla yerel yönetimlere bu yolla yardımcı olunacaktır.

4. Üyeler arası ilişkilerin ve mesleki dayanışmanın geliştirilmesi sağlanacaktır.

5. Plan üretiminde plancı ile işveren arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve bunların yasal haklarının korunması sağlanacaktır.

6. Serbest çalışan şehir plancılarının emeklerinin karşılıklarını almaları sağlanacaktır. (Asgari ücret denetimi)

7. Serbest çalışan şehir plancıları arasında «iş dağıtım» uygulamasının geliştirilmesi ortamı sağlanacaktır.

MERT GÖLÜ KONUSUNDA ŞPMMO YÖNETİM KURULU;

Denizin doğal uzantısı durumunda olan Mert Gölü (İğneada)'nın özel mülkiyete geçirilmiş olması üzerine diğer odalarla sürdürülen çalışmalar sonucunda ve odamız adına bu çalışmaları yürüten Feyzi Özyenen'in önerisi üzerine :

1. Yerel mahkemeye dava açılması konusunun araştırılmasına ve TMMOB'ye götürülmesine,

2. Açılacak dava sonuçlanıncaya kadar üyelerimizin bu alana ait planlama hizmetlerini üstlenmemesine,
karar almıştır.

■ İMAR PLANLARINDA YETKİ VE EHLİYET

ŞPMMO, Mimarlar Odası ve Harita Kadastro M. Odası ile birlikte yürütülen «İhtisas Ayrımı» çalışmaları çerçevesinde geçtiğimiz günlerde Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne üç oda imzasıyla bir yazı iletildi ve yine üç oda yetkilileri Genel Müdürlük yetkilileriyle bir görüşme yaptılar.

Yazı ve görüşme Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün «Tescile Konu olan Harita ve Planlar Yönetmeliği» (RG Sayı 14617, 6.8.1973) nin 1 ve 2. maddelerinde imar planları ve gecekondu imar planlarının «Harita Kadastro yüksek mühendis veya mühendisi tarafından deruhte» edilmiş olması koşulunun bulunması üzerine idi.

İhtisas açısından imar planlarının şehir ve bölge plancıları tarafından deruhte edilmesi gerekliliği yanında; zaten imar planlarının tanzimi işlerinde sorumluluk sınırları 6785 sayılı kanunun 14 maddesine göre hazırlanmış bulunan «Fen Adamlarının Sorumlulukları ve Belediyelere karşı deruhte edebilecekleri mesuliyet hudutları hakkında talimatname» (RG sayı 10445, 1.3.1960) de belirtilmiştir.

İmar planları ile yol istikamet planlarını tanzime; şehir plancısı, bölge plancısı ve benzeri ünvanları taşıyanlardan ehliyetleri («İmar ve Yol İstikamet Planlarının Tanzim Tarzları ve Teknik Şartları ile Bunları Yapacaklarda aranacak Ehliyete Dair Yönetmelik»e göre) tespit olunanların ehliyetli oldukları talimatnamede açıklanmaktadır.

Görüldüğü gibi, Tescile Konu Harita ve Planlar Yönetmeliğinde belirtilen «İmar planları» deyiminin bu yönetmelik kapsamından çıkarılması ve yerine «İmar planı uygulaması işi» deyiminin getirilmesi gereği açıktır.

Bu durum yazı ve görüşmede dile getirilerek yanlışlığın düzeltilmesi istenmiştir.

Genel Müdürlük yetkilileri, hazırlamakta oldukları yeni yönetmelik taslağında haklı talebimizin yerine getirileceğini ve imar planı deyimini kapsam dışı bırakılacağını belirtmişlerdir.

■ İĞNEADA - MERT GÖLÜ ÇALIŞMA KOMİSYONU TAPU İPTALİ İÇİN KAMU DAVASI AÇMAYI KARARLAŞTIRDI.

Harita ve Kadastro Müh. Odası, Jeoloji Müh. Odası, Orman Müh. Odası, Mimarlar Odası, Şehir Planlama Mimar Mühendisleri Odası Jeomorfologlar Derneği, Çağdaş Hukukcular Derneği tarafından ortaklaşa yürütülen Mert Gölü Komisyonu çalışmaları kamu davası açma aşamasına gelmiştir.

Mert Gölü Olayı Nedir?

Mert Gölü, Kırklareli İli, Demirköy ilçesi, İğneada bucağında deniz uzantısı (lagün) bir göldür. Bu göl «TRT ve Basın Mensupları Kooperatifi» (TRT-B) adına tapuda tescillidir. Yani bir göl özel mülkiyete tapulanmıştır ve -büyük bir olasılıkla gölü kurutarak- tatil ve basın köyü yapmayı amaçlayan girişimler başlatılmıştır.

Olayı doğru değerlendirebilmek için ilk tapu kayıtlarına kadar gitmek gerekiyor.

İlk tapu kaydına göre (1887 yılında), Mert Gölü'nün mülkiyeti, Langoz Çiftliği'ne ait tapuda tescil edlmiştir. Bu kayda göre 500 dönüm ve «baltalık» olarak görünmekte. Yani «ormanlık» arazi ve gölü kapsamamakta. 1930 da bu arazinin mülkiyeti alan ve nitelik olarak herhangi bir değişikliğe uğramadan el değiştiriyor. Ancak, 1937 yılında, 1934 tarih 2644 sayılı «Tapu Kanunu'na» dayanılarak toprak büyütmek üzere harekete geçilmiş ve «... sınırca bir değişiklik olmadığı...» gerekçesiyle 500 dönümlük arazi 496 hektara çıkartılmış ve Mert Gölü de özel mülkiyete geçirilmiştir. 496 hektara çıkartılan bu arazi, 4785 sayılı yasa gereğince, «baltalık» olduğundan 1947 yılında devletleştirilmiştir. 1965 yılında, arazinin tümünün «baltalık» olmadığı, bir kısmının sazlık, bataklık ve göl olduğu ileri sürülerek dava açılmış ve 1968 yılında 496 hektarlık arazinin 2368 dönümü sazlık, bataklık ve göl olarak tapuya tescil edilmiştir. Bu arazi TRT-B Kooperatifi tarafından 45 milyona satın alınmış ve 16/8/1978 günü kooperatif adına tescil edilmiştir.

Mert Gölü Nasıl Bir Göldür?

29/8/1976 da İmar ve İskân Bakanlığı Kıyı-Kenar Çizgisi Tesbit Komisyonu raporunda; «... Ancak kısa bir geçmişteki hızlı aşınım döneminde deniz birikimi yaparak gerilemiş ve bugün dalgaların deydiği çizgi karadan içeride kalmış ise de eski deniz, bugün, Mert Gölü olarak anılan su parçası durumundadır. Bu gölün suları tuzlu olup, denizle sürekli irtibat halindedir.

Kışın Karadeniz'in azgın dalgaları rahatlıkla önündeki kum banklarını aşarak gölle birleşmekte olup, dalgalar taşıdıkları malzemeyi dönüşlerinde güçlerini yitirmiş olduklarından gittikleri yere bırakmaktadırlar. Bu da gösteriyor ki, gelecekte Mert Gölü denizle irtibatını kesecektir. Göl ile deniz arasında ayrı ayrı kıyı kenar çizgisi tesbit etmek formasyonun taşıdığı malzeme ve yapı itibariyle olanaksız olduğundan tümü denizin devamı gibi düşünülmüştür» denilmekte.

Jeoloji Mühendisleri Odası çalışmasında; «... Bu tür göllere lagün gölü adı verilir. Yapılan çalışmalar sonucu Mert Gölü'nün önceleri denizle örtülü olduğu, daha sonra kıyı önünün bir kıyı kordonuyla kapanması sonucu oluştuğu saptanmıştır» denmektedir.

Mert Gölü'nün mülkiyeti konusunda komisyonun elinde yeterli hukuksal kaynaklar vardır. Diğer yandan yukarıda hiçbir yorum katmadan verdiğimiz Mert Gölü oluşumu da teknik yönden gerekli dayanağı sağlayacaktır. Tüm verileri gözönünde tutan komisyon, TMMOB kuruluş yasasına dayanarak -her türlü kamu çıkarını gözetmek- tapu iptali için kamu davası açarak, bu arazinin gerçek sahipleri olan halkın kullanımına bırakılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Komisyon, Mert Gölü olayını bir rapor şeklinde veya Birlik Haberlerinde en geniş bir biçimde kamuya açıklamayı düşündüğünden bu bültende konu kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

Ancak olay odamızı özel olarak da ilgilendirmektedir. Şöyle ki; TRT-B bu arazinin harita yapımını önümüzdeki günlerde ihaleye çıkaracaktır. Harita yapımından sonra imar planı ve projeleri yapılacaktır. Harita Müh. Odası, Mimarlar Odası ve Odamız üyelerinin bu işleri yapması söz konusudur.

■ «YENİ KENTSEL YERLEŞİM ALANLARI» PROJESİ UYGULAMAYA KONUYOR.

İmar ve İskân Bakanlığı tarafından Mart 1979 da hazırlanmış olan «Yeni Kentsel Yerleşim Alanları Düzenlenmesi Yoluyla Kentleşme ve Konut Sorunu İçin Politikalar» başlıklı raporda açıklandığı kadarıyla proje, büyük kentsel yerleşmelerde kamu arazilerinin artırılması ve daha sağlıklı biçimde kullanılmasıyla, kamu eliyle konut üretimini düzenleme amacını taşıyor.

Yerleşim alanı sağlamak için, kamunun elindeki mevcut yasal çerçeve ile akçalı ve teknik kaynakların özetlendiği raporda ilgili kamu kuruluşları arasında, bugün yetersiz olan eşgüdümün sağlanması ve mevcut bürokratik engellerin kaldırılmasıyla büyük kentlerdeki konut açığının kapatılabileceği belirtiliyor.

Ancak, ülkedeki konut sorunun toplumdaki mülkiyet ilişkilerinden kaynaklandığı gerçeğini gözardı eden projenin, özünde, büyük kentlerde kamu eliyle hızla ve çok sayıda imar parseli üretip talep edenlere piyasa fiyatından satmayı hedeflediği görünüyor. Bu amaçla ilk elde üç büyük kentteki mevcut kamu mülkiyetindeki arazilerin parsellenme hazırlıklarına başlandığı basından izleniyor.

■ TURİZM BAKANLIĞINDA GEÇİCİ SÖZLEŞME İLE ÇALIŞANLAR TOPLU SÖZLEŞME HAKKINI ALDILAR.

Turizm Bakanlığı'nın, komisyon karşılığı, işlerinin bir bölümünün yapıldığı Turizm Bankası A.Ş. de bu işleri yapan elemanların statüleri bugüne kadar belirlenmemişti. Yani geçici sözleşmeyle çalışanlar ne memur ne de işçi sayılıyorlardı. İşe alınma, ücret tesbiti, ücret artışları, işten atılma yalnız Turizm Bankası A.Ş.'ne bağlıydı. Dolayısıyla çalışanların gelecek için hiçbir güvenceleri yoktu. Değişik politik ortamlarda bireysel ücret belirleme ve atamalar çelişki yaratıyor ve çalışanları huzursuz kılıyordu.

Bu ortam içinde birkaç yıldır sürdürülen girişimler, bu yıl olumlu olarak sonuçlanmış ve geçici sözleşmeli olarak çalışanlar toplu sözleşme kapsamına girmişlerdir. Şehir Plancısı, Mimar, Mühendis, Teknik Ressam ve İdari Personelden oluşan yaklaşık 250 kişi sendikalı olarak toplu sözleşmeli, grevli haklarını almışlardır.

TMMOB ve ŞPMMO olarak tüm ücretli çalışanların «Toplu Sözleşmeli Grevli, Sendika» haklarını savunan bizler bu hakkı elde eden arkadaşları kutlar, diğer ücretli çalışanların da haklarını elde etmeleri için bir bütün olarak mücadele vereceğimizi vurgularız.

■ İSKENDERUN DEMİR - ÇELİK SEMPOZYUMU YAPILDI.

TMMOB Metalürji Mühendisleri Odasınca düzenlenen «İskenderun Demir - Çelik Sempozyumu» 7-8-9 Haziran 1979 tarihlerinde İsdemir'de yapıldı. Sempozyumda tartışmalar bölümü 2 gün sürdü ve son günde tesisler gezildi.

Birinci gün sabah oturumunda Demir - Çelik Sanayiinin temel girdiler ve hammadde sorunları tartışılarak ülkenin hammadde kaynaklarının yeterince değerlendirilmediği konusu üzerinde duruldu. İkinci oturumda, İsdemir'in üretim ve işletme aşamalarındaki sorunlar ortaya konarak bu konuda daha çok teknik düzeyde geçen tartışmalarda taşkömürü katranının gerektiği şekilde değerlendirilmediği konusu vurgulandı.

İkinci gün, işgücünün eğitimi ve işçi sağlığı ile işgüvenliği konuları üzerinde durulup sanayinin genelde yarattığı hava, su, deniz ve doğa kirlenmesi konuları açıklanarak İsdemir'in bu açıdan yarattığı sorunlar irdelendi.

Aynı oturumda Odamız adına üyemiz Perihan Kiper tarafından sunulan »İsdemir'in Yarattığı Kentleşme ve Mekansal Sorunlar» başlıklı bildiride ise, genelde sanayi yerseçimlerinin belirli bir planlama anlayışından yoksun olduğuna değinilerek İsdemir'in yarattığı sorunların yaşanılan sistemin ilişkiler bütününün bir parçası olduğu ve genelde sanayinin getirdiği sorunlardan ayrılamayacağı vurgulanmıştır. Dünya ölçeğinde tarımsal potansiyele sahip bir bölgede, Payas Ovasında İsdemir tesislerinin kurulmasından sonra bölgede gelişen yapısal değişimler incelenerek sorunlar tartışılmıştır. Bildirinin ikinci bölümünde ise İsdemir tevsiinin (kapasitesinin 7 milyon ton/yıl'a çıkartılması) bu sorunlar açısından analizi yapılarak, ortaya çıkacak sorunları başından gidermeğe çalışan bir anlayışla konuya yaklaşmanın gereği vurgulanmıştır.

Son oturumda ise Demir - Çelik Sanayiinin ülke ekonomisindeki yeri ile Demir - Çelik Sanayinin tarihsel gelişimi konuları açıklandı. Düzenlenen açık oturumda da İsdemir'in örgütlenme ve işletme sorunları ile 4. BYKP'nda Türkiye'nin Demir - Çelik Sanayii konusundaki yaklaşımı tartışmaya açıldı.

İLANLAR

Dış İlişki İlanları :

CO.P.I.S.E.E. (GÜNEY DOĞU AVRUPA MÜHENDİSLERİ SÜREKLİ KONFERANSI) ULUSLARARASI KONFERANS DUZENLİYOR.

Nisan 1980 de yapılacak olan konferansın konusu «CITY PLANNING AND CITY SYSTEM AND SUBSYSTEM DESIGNING». Bu konuda bildiri sunmak isteyen üyelerimizden birinin Belgrad'a odamız tarafından gönderilmesi söz konusu, 4 Temmuz da CO.P.I.S.E.E. yönetim kurulu üyeleriyle yapılan konuşmalarda, örgütün, Belgrad masraflarının bir bölümünü karşılayabileceği, yol giderinin ise TMMOB ve odamız tarafından paylaşılabileceği konusunda, sözlü olarak anlaşmaya varılmıştır. Önümüzdeki günlerde yapılacak yazışmalarla bu konu kesinliğe kavuşturulacaktır.

Bu konferan'sa katılmak isteyen üyelerimiz, seçme yapılabilmesi için, en geç 14 Eylül 1979 tarihine kadar, sunacakları bildirinin iki sayfalık ingilizce özetini (outline ile birlikte) odamıza iletmeleri gerekiyor.

Konferansın alt başlıkları ve katılıma ilişkin daha detaylı bilgi edinmek isteyen üyelerimiz odaya başvurabilir.

BOUWCENTRUM ULUSLARARASI EĞİTİM, 1980.

35. Uluslararası Konut, Planlama ve Yapı Kursu, 16 Ocak - 6 Haziran 1980 tarihleri arasında yapılacak. Başvurular en geç 1 Ekim 1979 tarihine kadar yapılmalı.

36. Uluslararası Konut, Planlama ve Yapı Kursu, 27 Ağustos-13 Aralık 1980 tarihleri arasında yapılacak. Başvurular en geç 1 Mart 1980 tarihine kadar yapılmalı.

Her iki kurs konusundaki daha detaylı bilgi ve başvuru formu örneği odamızdadır. Katılmak isteyen üyelerimiz dökümanları odada inceleyebilir.

İç İlişki İlanları :

EGE ÜNİVERSİTESİ KENT PLANLAMA BÖLÜMÜ.

Akademik kadroya eleman arıyor. Başvuru sahiplerinde Yüksek Lisans koşulu aranıyor. Daha detaylı bilgi için başvurunun Ege Üniversitesi Kent Planlama Bölümü n'e yapılması gerekiyor.

ERZURUM NAZIM PLAN BÜROSU BAŞKANLIĞI.

Uzman kadrosunda çalıştırmak üzere «Şehir Plancısı» arıyor. Sözleşmeli olarak çalıştırılacak ve brüt 19-26 bin TL. arasında ücret ödenecektir.

Başvurular; Erzurum Nazım Plan Bürosu Başkanlığı, Gürcü Kapı Meydanı Belediye İşhanı Kat 3 Erzurum adresine veya 16632 (Erzurum) numaralı telefona yapılabilecek.

TEZ ÖZETİ.

Konu : 'Konut Gereksinmesi : Kavramı, Değişkenleri, Kestirimi, Yöntemleri ve bunların Türkiye'deki Konumları'

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Planlama Yüksek Lisans Tezi, 247 sh, Mayıs 1978, M. Rauf AYKUT, Tez Yöneticisi : Murat BALAMİR.

Barınma sorunlarının çözümü için önerilen planlı ekonomi tercihinin gerçekleşmesi halinde kapsamlı ve geçerli bir konut politikasının ilkelerinin konulabilmesi ve bunun uygulanabilir izlenceler haline getirilmesi; gerekli harcamaların büyüklük ve uzam dağılımlarının bilinmesini, barınma standartlarının saptanmasını ve yenilenmesini, konut darlığı ve konut yığısının nicel ve nitel özelliklerinin saptanmasını gerekli kılar. Bu gereklerin yerine getirilebilmesi ise konut kesimi ile ilgili verilerin düzgün ve güvenilir biçimde toplanması ve bu bilgilere dayanılarak konut gereksinmesi kestirimlerinin yapılmasına bağlıdır.

Böyle bir irdeleme sonucu konut gereksinmesi kestirim ve yöntemleri ile ilgili bilgilenmenin gereğine varılmıştır. Bu amaç içinde çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde konut gereksinmesi ile konut istemi arasındaki farklar belirlenmekte ve konu ile ilgili temel terimler sunulmaktadır. İkinci bölümde konut gereksinmesini belirleyen temel değişkenler : Nüfus Birimi, Barınma Birimi ve Standartlar'ın tanımı, konut gereksinmesini nasıl etkiledikleri ve nelerden etkilendikleri ile ülkemizdeki konumları verilmeye çalışılmıştır.

III. Bölümde konut gereksinmesine temel olarak kabul edilen bileşenler tartışılmakta ve normatif olarak bir bileşenler dizisi önerilmektedir. Bu bölümde bileşenlerin tanımları ile bileşenlerin ülkesel konumları ve bu konudaki uygulamalar tartışılmaktadır. Dördüncü bölümde konut gereksinmesi kestirimlerinin amaç, kapsam ve kurum açısından pazar ekonomileri ile planlı ekonomilerdeki gerekleri ve yerleri tartışılmakta her iki ekonomi içinde kestirimlerden beklenilen işlevler sıralanmaktadır. Son bölümde bileşenlerden hareketle toplam gereksinmenin kestirim yöntemleri ve farklı yöntemleri belirleyen değişkenler sıralanmakta, kestirimler için gerekli bilgilerin kaynak ve özellikleri tartışılmaktadır.

DENİZLİ PLANLAMA DENEYİMİ (*)

Alim ÇOPUROGLU
Aydın KOZAK

Denizli imar planı çalışmalarına 1976 yılı ilk aylarında başlanmıştır. Ancak aradan geçen üç yıllık süreye rağmen türlü nedenlerle sonuçlanmamıştır.

İller Bankası elemanlarınca emaneten yapılarak 1967 yılında onanan mevcut imar planı kentin planlama dönemi sonu olarak saptanan 1995 yılında 85.000 nüfusa ulaşacağı öngörüşüne dayanmaktadır. Oysa kentin gelişmesi beklenilenden çok farklı olmuş, bölge ulaşım ağı içindeki konumundan dolayı tüketim malları sanayiinde özel sektör yatırımlarının yoğunlaşması ile kent 1970 yılında 83.000, 1975'te 107.000 kişilik nüfus büyüklüğüne ulaşmıştır. Diğer bir ifade ile 30 yıllık dönemde ulaşacağı öngörülen nüfus büyüklüğünü 10 yıl içinde aşmıştır.

Bu beklenenin üstündeki gelişme hızı mevcut planın kısa dönemde yetersiz duruma gelmesini yaratmış, planda öngörülen bölgeleme, yoğunluk ve yapılaşma kararlarına aykırı gelişmeler olurken, iskan sınırı dışında gelişen yerleşmelerin önü alınamamıştır. Diğer taraftan sözkonusu imar planı eski yöntemle üretildiği için yerleşik alanda önerilen plan koşulları gerekli yönlendirme ve denetimi sağlamakta yer yer başarısız olmuştur. Örneğin, o dönemde arazi üzerindeki kentsel rant ve yenilenme istemi yüksek olmadığından yerleşik alana yapı nizamı, kat adedi ve kullanım katsayıları verilmiyor, bina yüksekliği parselin önündeki yol genişliğine göre belirlenirken, yapılaşma koşulları imar yönetmeliğine bırakılıyordu. Bu yöntem kentin 1967 yılında onanan imar planında da kullanıldığından kentteki arazi fiatlarının artması ve yenilenme istemlerinin yoğunlaşması sonucu bugün kent merkezinde yüksek katlı ve kat alanı katsayısı 8'e ulaşan çirkin, boğucu binalar ortaya çıkmıştır.

Hızlı gelişen kentteki ekonomik canlılık arsa spekülasyonunun önem kazanmasını da getirmiş ve imar planı içindeki arsalar yüksek değer artışlarına uğramıştır. Gerek il içinden gerekse de diğer illerden kente göç eden

* Bu yazının hazırlanışında Aydın Kozak tarafından ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümüne sunulan «Denizli Depremi ve Planlama Sürecine Etkileri» başlıklı ödevinden büyük ölçüde yararlanılmıştır.

çoğunluğu kırsal kökenli işçilerin alım gücü imarlı arsa değerlerinin çok altında kalmıştır. Bu olgu kentte gecekondulaşmayı yaratmış, bir yandan kuzeyde karayolu kenarındaki hazine arazileri gecekondularla dolarken, diğer yandan imarlı alanın hemen dışındaki mülklü araziler üzerinde kaçak yapılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bunların hemen hepsi spekülatörler tarafından ortalama 100 m^2 olan küçük parsellerin işçilere hisseli tapularla satılması sonucu oluşmuş konut bölgeleridir.

Bunlara ek olarak plan sınırı içinde konut gelişme alanları üzerinde özellikle kent batısında ve İzmir - Ankara karayolu kuzeyinde, plan koşullarına aykırı kaçak yapılaşmalar olmuştur. Bir diğer olgu ise planda konut gelişme bölgeleri içindeki park, spor, çocuk bahçesi, okul, çarşı gibi toplu kullanışa ayrılan alanların çevresindeki alanlar daha boşken hemen tümüyle konutlarla dolmasıdır. Nedeni ise bu gibi alanların sahiplerinin arsayı parselleyip ucuz fiatla kente göç edenlere satmaları satın alanların kamulaştırmayı önlemek amacı ile hemen inşaata geçmeleridir.

Kentin Ankara - İzmir karayolu kuzeyinde kalan kesimi planda sanayi için ayrılmıştır. Tarımsal değeri yüksek olan bu alan kente yakınlığına rağmen üzerine getirilen ağır sanayi plan kararı nedeniyle hemen tümüyle gelişme dışı kalmıştır. Sanayi birimleri genellikle ana ulaşım aksları üzerinde, daha ucuz olan yerleri seçmişlerdir, kent merkezine yakınlığı nedeni ile yüksek fiatlara ulaşan geniş parsellerle yerleşmemişlerdir. Kentin mevcut imar planının uygulanma durumu bu aşamada iken 1974 seçimleri ile işbaşına gelen yeni yerel yönetim bu keşmekeşin farkına vararak imar planına ilaveler ile revizyonunu istemiştir. Belediyesi diğer yandan mevcut imar planını uygulamak için imar yasasının 42. maddesinden yararlanmaya karar vermiş ve kent güneybatısında genişçe bir alanın projesini bu amaçla ihale etmiştir.

Uygulama alanında aplikasyon bitirilmiş ve alandaki tüm ana yollar açılarak plana uygun yapılaşma kısmen başlatılmıştır. Belediyenin bu uygulaması 1977 yılında en başarılı belediye ödülünü kazanmasına neden olmuştur. Bu başarıya ve yönetimin aynı olmasına rağmen nedeni anlaşılmaz biçimde 42. madde uygulamasından aniden vazgeçilmiştir.

1976 yılı başında kentin planlaması konusu «İmar Planı revizyonu ve ilaveler yapılması» amacıyla gündeme getirildi. Durumu belirlemek amacıyla Nisan 1976'da yerinde yapılan incelemede sorunun revizyon ve ilave kapsamının dışına çıktığı ve daha köklü bir yaklaşım içinde kapsamlı araştırmaların ve ayrıntılı kararların gerektiğinin farkna varılır. Bunun üzerine aynı günlerde aynı planlama grubunda benzer bir konumda olan Kırklareli planlama ekibiyle ortak çalışma yapılarak bu tür durumlar için geçerli olabilecek planlama süreci ve akım şeması önerisi geliştirilir. O dönemde İller Bankası içinde önemli bir yenilik olan bu öneride nazım plan üretimi için

gerekli ayrıntılı sektör analizleri yanında kentin ivedi sorunlarını rahatlatacak geçici uygulama planlarının nazım planı beklemeden yapılması görüşü de savunulur.

Çalışmalar başladığında kentin mevcut gelişiminin belediye sınırlarına dayandığı, hatta bir kısım yerlerde bu sınırı taştığı saptanır. Kente yakın köyler kentin bir mahallesi durumuna gelmişken, belediye sınırı dışındaki gelişme başı bozuk bir biçimde sürmekte ve yayılma giderek hızlanmaktadır. Bu durumda kent imar planının bir bütün olarak ele alınabilmesi için öncelikle tek elden denetimi sağlayacak bir mücavir alan sınırı saptanmasına gerek görülür. Ancak bu alanın onayından sonra bir çevre düzeni planı üretilebilecek ve fiziksel planlama çalışmalarına girilebilecektir. Sözkonusu bütüncül yaklaşım belediye yetkililerinin de katıldığı İller Bankasında yapılan bir toplantıda tartışılarak benimsenir.

Haziran 1976'da İller Bankası ve İmar ve İskân Bakanlığı elemanlarından oluşan bir planlama ekibi mücavir saha sınırlarını saptamak üzere kente gider. Kısa bir araştırma, çevre gezisi ve teknik çalışmadan sonra elden geldiğince geniş tutulan mücavir alan sınırı Belediye Meclisine sokularak oluru alınır. Daha sonra il idare kuruluna giren sınır kararı burada takılır.

Önceleri sınırın belediye yönetimi ile Valilik arasındaki farklı siyasi görüşten kaynaklanan hizipleşme nedeniyle takıldığı sanılmış, ancak daha sonra plansız gelişmeden çıkar sağlayan çevrelerin baskısının da rol oynadığı öğrenilmiştir.

Denizli planlaması konusunda benimsenen yaklaşım, öngörülen planlama ve çalışmalar bu doğrultuda iken Ağustos 1976'da kentte şiddetli bir deprem olur. Deprem binalarda çok hasar yaparken can kaybı hemen hiç olmaz. (1 ölü) Bunun yanında depremin en büyük zararının önerilen planlama sürecine olduğu ileri sürülebilir. Deprem nedeniyle konuların ağırlığı değişmiş, bütüncül planlama yaklaşımı önemini yitirirken, konut gereksinmesine ivedi yanıt bulma konusu ön plana çıkmıştır. Planlamayı yürüten ekipte de değişmeler olması nedeniyle planlama çalışmaları başlangıçta öngörülenden oldukça farklı bir çizgide sürer.

Her zaman olduğu gibi depremin hemen ardından kent İller Bankası teknik elemanlarının istilasına uğramıştır. Ancak planlamayı başından beri sürdürenler önceleri kadroda yoktur. Daha sonra planlamanın kapsamı genişledikçe söz konusu elemanlara gereksinme duyulmuştur.

Deprem sonrasının atmosferinde ilk akla gelen kamu elindeki arazilerin planlanarak parseller halinde depremden zarar görenlere sunulmasıdır. Bu amaç için kent güney batısında, öneri mücavir alan içinde kent merkezine yaklaşık 5 km. uzaklıktaki Arsa Ofisince hazineden devralınan yakla-

şık 100 ha. genişliğindeki alan uygun bulunmuştur. Yoğun bir çalışma içinde hızla sonuçlandırılan mevzi planda alanın büyük bir kesimi tek katlı prefabrik yapılardan oluşan afet evleri olarak düşünülmüş, alan ortasından geçen ana yol çevresi ise Emlak Kredi Bankasınca yaptırılacak 5 katlı bloklara ayrılırken, kuzey kesimde IIB Mesken Genel Müdürlüğünün 5 katlı sosyal konut yaptırması için alan ayrılmıştır. Mülkiyet kamuya ait olduğundan yeterli büyüklükteki alan toplu kullanıma açık biçimde planlanmıştır. Afet evleri planı 1977 yılı ortalarında onanmış, daha sonra plana göre uygulama yapılarak bir kısım alan kullanışa açılmıştır.

Afetevleri planlaması sürdürülürken Belediye yetkilileri bu alanın yetersiz olduğundan, kentte imara açılacak alan olmadığından ve mücavir alan kararının kısa dönemde gerçekleşecek gibi görünmediğinden yakınarak kent güneyindeki Çamlık mahallesinin planlanmasını ister. Gerçekte bu bölge Çamlık dinlenme alanı ile kent arasında kalan, kısmen kaçak olarak inşa ettirilen villaların bulunduğu büyük ölçüde boş alandır. Yüksek gelir grubunun yerleşim istemi olan bu alanın depremle bağıntısı düşündürücüdür. Dönemin İmar ve İskân Bakanının kenti ziyareti sırasında Çamlık bölgesinin de konut gereksinimini karşılamayacağını ileri süren Belediye depremden çok zarar gören kent doğusunun da planlanması istemini belirtir ve kabul edilmesini sağlar. Çamlık mahallesi ile de birleştirilerek kentin güney ve doğusunu kapsayan Karşıyaka, Dokuzkavaklar, Yenimahalle ve Deliktaş mahallelerinin planlanmasına geçilir. Yaklaşık 800 hektarlık bir alanı kapsayan bu plan üçgen bölgesindeki merkezi işlevler dışında tümüyle konut kullanışına ayrılmış olup, 120.000 kişiyi barındıracak kapasitededir.

Bütün bu çalışmalar sürdürülürken mücavir alan konusu Valilikte beklemektedir. Bakanlık yetkililerinin mücavir alan kararının çıkarılabilmesi için daha sağlam gerekçeler istemeleri üzerine, planlama ekibinin takviyesi ile yapılan yeni bir çalışma sonucu 1/25.000 ölçekli oldukça global bir Çevre Düzeni Planı elde edilir. Eskisiyle hemen tümüyle çakışan yeni mücavir alan sınırı Belediye Meclisince benimsenerek Valiliğe sunulur. Ancak sınırın çıkmasını engelleyen nedenlerin varlıklarını sürdürmesi sonucu ikinci kez yine takılır. Mücavir alan sınırı çok daha sonra Denizli Valisi'nin değişmesi sonucu 1978 yazında Bakanlar Kurulu'nca onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

İmar ve İskân Bakanlığı deprem sonrasında hazırlanan 120.000 kişilik mevzi imar planını paraf ederken bunu deprem nedeniyle kabul ettiğini belirtmiş, 1/5000 ölçekli nazım imar planı elde edilmeden başka mevzi planlar yapılmasını istemiştir. Buna rağmen küçük sanatlar sitesi yapma amacıyla kent merkezine oldukça yakın bir alan ile Belediyenin toplu konut girişimleri için Afetevleri batısında mülkiyeti hazineye ait bir alanın mevzi planları üretilmiştir. Ayrıca kentin batısında plan sınırı dışı gelişmeler ile

plana aykırı gelişmeleri içeren yeni bir mevzi imar planının çalışmaları İller Bankası'nca sürdürülmektedir.

Bütün bu parça parça planlama çalışmaları başlangıçta öngörülen sürecin bir yönünü oluştururken, kentin ivedi sorunlarına yanıt verecek çözümlemelere koşut olarak sürdürülmesi düşünülen sürecin diğer yönü, kapsamlı planlama çalışmaları ihmal edilmiş ve mevzi planların üretilmesine ışık tutacak nazım imar planı düzeyinde inceleme ve analizler yapılamamış, alternatif ve kararlar geliştirilememiştir. Bu ihmalde depremin etkileri kadar Belediye'nin ivedi sorunlarının çözümü ile kapsamlı bir plana olan gereksinmesinin kalmaması da rol oynamış olsa gerektir.

Bugün Denizli planlamasını yürüten ilgililerden öğrenildiğine göre, çevre düzeni planının revize edilmesi gündemdedir. 1/5000 ölçekli nazım imar planı için ise yeniden harita alımı için çalışmalar sürdürülmektedir. Bu hazırlıkların sonunda nazım imar planı elde etmek üzere çalışmaların yeniden başlayacağı bildirilmektedir.

Üç yılı aşan bir sürede Denizli planlamasının geçirdiği aşamalar ve vardığı nokta budur. Bu süreçte kanımızca altı çizilmesi gerekli konular ve çıkarılabilecek dersler bulunmaktadır.

Önce deprem ve benzeri doğal afetlerin planlama çalışmalarına etkileri yeniden değerlendirilmelidir. Örneğin Denizli'de üretilen afet evleri depremden zarar görenlere kullanıcının borcunu ödyinceye kadar satamayacağı koşuluyla devredilirken, depremde hasar gören kent merkezindeki mülkiyeti de elinden alınamamıştır. Bu durumda biri merkezde arsa değeri oldukça yüksek, diğeri bütün altyapısı ile birlikte lüks konut yapımına uygun iki mülkiyete birden sahip olma durumu doğmaktadır Dolayısıyla kamunun ürettiği afet evleri kişilerin kira geliri elde ettiği kaynak durumuna dönüşmektedir. Kaldıki yakın zamanda yerinde yapılan gözlemde afet evlerinin kentin prestij mahallesi haline dönüşebileceği, tip konutlar dar olmakla birlikte yapılan ekleme ve düzeltmelerle genişletildiği saptanmıştır. Bu durumda kanımızca alışılagelmiş afet konutları yapıp her evi hasar görene sunma yerine kapsamlı yöntem ve süreçlerinin denenmesi gerekmektedir.

İkincisi özellikle kentleşme hızı yüksek merkezlerde uygulama planlarının yapımını nazım imar planının bitimine bağımlı kılmamak benimsenmesi gereken bir yaklaşım iken, bunun türlü etmenlerce yozlaştırılarak nazım planı çalışmalarını ikinci plana itmesine, hatta engellenmesine izin verilmemesi gereklidir. Denizli örneğinde görüldüğü gibi bu tür zaaflar makro planlama kararlarının gereksiz olduğu gibi çok yanlış görüşlerin belirmesi tehlikesini de taşımaktadır.

Üçüncüsü, planlama çalışmalarını uygulamadan ayrı olarak ele almamak gereklidir. Örneğin Denizli'de kent güney ve doğusundaki 120.000 kişi kapasiteli mevzi imar planı üretilirken Belediye'nin 42. madde uygulamasına yatkınlığıda gözönüne alınmıştır. Ancak Belediyenin bu eğilimini terketmesi ile mevzi planın uygulanabilirliği büyük ölçüde zedelenmiş, yörede arazisi yola yada ortak kullanışlara rastlayan kişiler çok önceden sızlanmaya başlamışlardır.

NOT : Geçen sayıda yayınlanan «Foça İmar Planı Deneyimi»nin Selçuk Yener ve Ömer Kıral tarafından yazıldığı yanlışlıkla çıkmamıştır. Düzeltir özür dileriz.

Yayın Kurulu,

GÖNDEREN :
TMMOB ŞEHİR PLANLAMA
MİMAR VE MÜHENDİSLERİ ODASI
KONUR SOK. NO. 4/2 YENİŞEHİR - ANKARA
SAHİBİ VE SORUMLUSU : YUSUF OKÇUOĞLU
TELEFON : 25 52 83/5

GİDECEĞİ YER :

MATBUA